

О. Б. Ковальчук

Навчально-науковий інститут права та психології
Національного університету “Львівська політехніка”,
канд. юрид. наук, заслужений юрист України,
доц. кафедри конституційного та міжнародного права

ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ ВНЕСЕНИХ НА РОЗГЛЯД ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ ЗМІН ДО КОНСТИТУЦІЇ УКРАЇНИ

© Ковальчук О. Б., 2015

Дослідження розглядає питання реформування Конституції України, проект закону України “Про внесення змін до Конституції України (щодо повноважень органів державної влади та місцевого самоврядування)”, внесеного Президентом України до Верховної Ради України у 2014 році, правового аналізу його основних положень та вироблення відповідних пропозицій щодо впровадження запропонованих змін.

Ключові слова: конституція, органи місцевого самоврядування, Президент, право, депутат, коаліція.

Е. Б. Ковальчук

ПРАВОВОЙ АНАЛИЗ ВНЕСЕННЫХ НА РАССМОТРЕНИЕ ВЕРХОВНОГО СОВЕТА УКРАИНЫ ИЗМЕНЕНИЙ К КОНСТИТУЦИИ УКРАИНЫ

Исследование посвящено вопросам реформирования Конституции Украины, рассмотрению проекта закона Украины “О внесении изменений в Конституцию Украины (относительно полномочий органов государственной власти и местного самоуправления)”, внесенного Президентом Украины в Верховный Совет Украины в 2014 году, правового анализа его основных положений и выработки соответствующих предложений относительно внедрения предложенных изменений.

Ключевые слова: конституция, органы местного самоуправления, Президент, право, депутат, коалиция.

О. В. Kovalchuk

THE LEGAL ANALYSIS OF THE CHANGES INTRODUCED SUPREME SOVIET OF UKRAINE IN CONSTITUTION OF UKRAINE

Research is sanctified to the questions of reformation of Constitution of Ukraine, consideration of project of Law of Ukraine “About making alteration in Constitution of Ukraine (in relation to plenary powers of public and local self-government authorities)”, brought in by President of Ukraine in Supreme soviet of Ukraine in 2014, to the legal analysis him substantive provisions and to making of corresponding suggestions in relation to introduction of offer changes.

Key words: constitution, organs of local self-government, President, right, deputy, coalition.

Постановка проблеми. Недавно активізувалося питання внесення змін до Конституції України. У 2014 р. Президент України вніс до Верховної Ради України проект закону України “Про внесення змін до Конституції України (щодо повноважень органів державної влади та

місцевого самоврядування)”. Указом Президента України № 119 від 3 березня 2015 року утворена Конституційна комісія, основним завданням якої є розроблення нової редакції Конституції України. Оскільки це питання є предметом дискусій у наукових, політичних та професійних колах суспільства, виникає необхідність у здійсненні правового аналізу запропонованих змін.

Мета роботи – провести правовий аналіз внесеного до Верховної Ради України проекту закону України “Про внесення змін до Конституції України (щодо повноважень органів державної влади та місцевого самоврядування)” та з’ясувати питання, які можуть позитивно вплинути на подальший розвиток нашої держави, а які матимуть негативний результат.

Стан дослідження. Окремі аспекти досліджуваної проблеми висвітлені у працях: О. Барабаша, В. Шаповала, Ю. Шемшученка, І. Коліушка, В. Федоренка, О. Майданника, Ю. Барабаша, І. Зайця, А. Яковлева, В. Кравченка, В. Погорілка, П. Стецюка, М. Орзіха, М. Козюбри, О. Пушкіної та ін. Думки та бачення науковців з питань реформування Конституції України різняться, оскільки бачення кожного ґрунтується на власному науковому та практичному досвіді.

Виклад основних положень. Конституція – це фундамент, на якому зводиться будівля держави. Вона повинна захищати суспільство від тих, хто здійснює владу, адже у відносинах “держава-індивід” держава є потенційно сильнішою, може застосовувати до індивіда примус. Конституція покликана окреслити довкола кожної людини межі, яких ні держава, ні службовець переступити не може [1, с. 8–9]. Важливо, щоб Конституція України була саме такою.

За останній період в Україні питання розроблення та внесення змін до Конституції України набуло надзвичайно важливого значення. Воно широко обговорюється у громадських та політичних колах, турбує без винятку усіх – від Президента України до громадянина.

Так, у червні 2014 року Президент України вніс до Верховної Ради України проект закону України “Про внесення змін до Конституції України (щодо повноважень органів державної влади та місцевого самоврядування)” [2], що було зумовлено суспільно-політичною ситуацією в державі, військовими діями на сході України, анексією Криму та взятими Україною зобов’язаннями перед Європейським Союзом.

Спробуємо частково проаналізувати, які із запропонованих змін можуть бути корисними, а які потребують доопрацювання.

Зокрема пропонується виключити п. 6 ч. 2 ст. 81 Конституції України, яким передбачається, що повноваження народного депутата України припиняються достроково у разі невходження народного депутата України, обраного від політичної партії (виборчого блоку політичних партій), до складу депутатської фракції цієї політичної партії (виборчого блоку політичних партій) або виходу народного депутата України зі складу такої фракції. Не можемо погодитись з такою позицією, оскільки це свого роду політична відповідальність депутата, адже коли кандидат у депутати визначається, від якої партії він балотується, він одночасно визначається і з політичним напрямком, який він представлятиме. І коли громадянин на виборах віддає свій голос за відповідного депутата, то він довіряє йому саме асоційоване з тією чи іншою політичною силою політичне бачення майбутнього розвитку держави. Інша річ, коли депутат самовисуванець, то такий кандидат не має політичних зобов’язань лише програмні перед виборцями свого округу. Вважаємо, що у цьому випадку потрібно виходити з того, що порушуються права виборця, а вони є первинними у співвідношенні з правами народних депутатів України.

У зв’язку з вищенаведеним вбачається неприйнятною пропозиція виключити ч. 6 ст. 81 Конституції України, де передбачено, що у разі невходження народного депутата України,

обраного від політичної партії (виборчого блоку політичних партій), до складу депутатської фракції цієї політичної партії (виборчого блоку політичних партій) або виходу народного депутата України зі складу такої фракції, його повноваження припиняються достроково на підставі закону за рішенням вищого керівного органу відповідної політичної партії (виборчого блоку політичних партій) з дня прийняття такого рішення. Адже ми не можемо відходити від практики застосування політичної дисципліни, інакше потрібно змінювати змішану виборчу систему на суто мажоритарну.

Водночас можна вважати слушною пропозицією в ч. 1 ст. 82 Конституції України, що Верховна Рада України є повноважною за умови обрання і складення присяги не менше, як двома третинами народних депутатів України від її конституційного складу. Ця норма створює цілісну картину, за яких умов парламент набуває повноважень приймати відповідні рішення.

Також видаються вдалим запропоновані редакції ч. 5 – 7 ст. 83 Конституції України щодо формування парламентської коаліції. Однак ч. 8 ст. 83 Конституції України в запропонованій редакції визначає, що у Верховній Раді України гарантується діяльність парламентської опозиції і цим обмежується. Думаємо недостатньо лише зазначити, що діяльність гарантується, варто передбачити конкретні положення щодо прав опозиції з метою уникнення конфліктних ситуацій у парламенті.

В ч. 9 ст. 83 Конституції України пропонується передбачити, що організація і порядок діяльності парламентської коаліції та парламентської опозиції у Верховній Раді України встановлюються законом про Регламент Верховної Ради України. Вважаємо, що не варто в Основному Законі робити посилання на конкретний нормативний акт, оскільки закон у цьому випадку виступає як нормативний акт, яким затверджується процедурний документ – регламент Верховної Ради України, таким документом згодом може бути і постанова парламенту.

Ч. 10 ст. 83 чинної Конституції України стосовно положення, що депутатська фракція у Верховній Раді України, до складу якої входить більшість народних депутатів України від конституційного складу Верховної Ради України, має права коаліції депутатських фракцій у Верховній Раді України, передбачені Конституцією, пропонується виключити. Така пропозиція вважається правильною, адже усуне можливість маніпуляцій щодо створення та належного функціонування парламентської коаліції.

П.п. 12-1 та 12-2 ст. 85 проекту Конституції України пропонується надання згоди на призначення на посаду Президентом України Голови Служби безпеки України, Голови Державного бюро розслідувань; висловлення недовіри Голові Державного бюро розслідувань, що має наслідком його відставку з посади. Правильнішими вбачаються положення чинної Конституції України, де визначено, що Верховна Рада України призначає та звільняє з посади за поданням Президента України Голову Служби безпеки України та передбачає таке саме положення щодо Голови Державного бюро розслідувань, адже в Україні існує парламентсько-президентська форма правління.

Також не можна погодитись з пропозицією передбачити в п. 25 ч. 1 ст. 85 Конституції України виключення положення щодо надання парламентом згоди на звільнення з посади Президентом України Генерального прокурора України. Така практика існувала донедавна і призвела до узурпації влади колишнім Президентом України та жахливих наслідків для народу України.

Щодо ст. 106 Конституції України вважаємо неприйнятною пропозицію надати Президенту повноваження достроково припинити повноваження органу місцевого самоврядування у випадку, визначеному Конституцією.

Таким випадком передбачається встановлене висновком Конституційного Суду України порушення рішення органу місцевого самоврядування Конституції України, що є підставою для дострокового припинення Президентом України повноважень органу місцевого самоврядування.

Ми не повинні забувати, що орган місцевого самоврядування обирається територіальною громадою. Своєю чергою, територіальні громади наділені правом місцевого самоврядування, тобто правом особисто або шляхом формування органів місцевого самоврядування вирішувати питання місцевого значення на підставі і в порядку, визначеному Конституцією та законами України [3, с. 487].

Ст. 8 Європейської хартії місцевого самоврядування, ратифікованої Україною, передбачає, що будь-який адміністративний нагляд за діяльністю місцевої влади, як правило, має на меті тільки забезпечення дотримання закону та конституційних принципів [4].

Тому не виникає заперечень при пропозиції надати Президенту України права за поданням представника Президента України у відповідному регіоні зупиняти дію рішення органу місцевого самоврядування з мотивів його невідповідності Конституції України з одночасним зверненням до Конституційного Суду України щодо його конституційності. Ніхто ж не припиняє повноважень Верховної Ради України, якщо Конституційний Суд України визнає той чи інший закон, прийнятий нею, неконституційним, такий закон втрачає юридичну силу. Отже, вважаємо, що Президент не має права припиняти повноваження органу місцевого самоврядування, оскільки це є прямим порушенням прав територіальної громади.

Пропонується виключити ст.ст. 118 і 119 Конституції України, які визначають порядок формування та повноваження місцевих державних адміністрацій, що вважаємо доцільним, оскільки це відповідає загальнодержавному курсу, який взято на децентралізацію повноважень органів державної виконавчої влади шляхом їх передачі органам місцевого самоврядування з одночасною передачею відповідних фінансових ресурсів.

У ст. 106 пропонується передбачити право Президента України призначати та звільняти з посад представників Президента України в регіонах та районах. Представники Президента України в регіонах будуть координувати діяльність представників Президента України в районах. Слушним видається право призначати представників у регіонах, однак вважаємо, що призначення представників у районах призведе до ситуації, за якої представники у регіонах будуть з тих чи інших причин приховувати те, що робиться в районах щодо виникнення різних корупційних схем, оскільки Президент має мати прямий зв'язок безпосередньо з представником, а не через представників вищого рівня чи Главу Адміністрації, його заступників тощо. Таке положення призведе до ситуації, коли з часом інститут представника Президента перетвориться на подібні до вже існуючих місцеві державні адміністрації.

Пропонується відповідна система адміністративно-територіального устрою, яка б складалась з регіонів, районів та громад.

Під громадою розуміють утворену у порядку, визначеному законом, адміністративно-територіальну одиницю, яка включає один або кілька населених пунктів (село, селище, місто), а також прилеглі до них території.

Юридично грамотним вважаємо визначення поняття територіальної громади дане в ст. 1 закону України “Про місцеве самоврядування в Україні” [5], під якою розуміються таке: жителі, об'єднані постійним проживанням у межах села, селища, міста, що є самостійними адміністративно-територіальними одиницями, або добровільне об'єднання жителів кількох сіл, що мають єдиний адміністративний центр.

Тому, на нашу думку, запровадження терміна “громада” як адміністративно-територіальна одиниця не відповідає змісту цієї норми, і може створити відповідні труднощі та непорозуміння під час застосування цього терміна на практиці.

Варто враховувати, що єдність і цілісність державної території передбачає, що усі складові частини території держави (адміністративно-територіальні одиниці) перебувають у нерозривному зв'язку і є елементами однієї системи, що характеризуються внутрішньою єдністю [3, с. 486]. Тому потрібно чітко і недвозначно визначити адміністративно-територіальні одиниці.

Також ст. 5 Європейської хартії місцевого самоврядування визначає, що зміни територіальних кордонів місцевих властей не можуть здійснюватися без попереднього з'ясування думки відповідних місцевих громад, можливо шляхом проведення референдуму, якщо це дозволяється законом.

У ст. 140 пропонується зазначити, що органи місцевого самоврядування, що діють на рівні областей, здійснюють визначені законом повноваження, які, враховуючи обсяг і характер завдань, вимог досягнення ефективності та економії, якнайкраще можуть бути здійснені на цьому рівні. Сільські, селищні, міські ради можуть наділяти органи самоорганізації населення частиною компетенції своїх виконавчих органів. Вважаємо, що з метою уникнення невизначеності чи дублювання повноважень, варто чітко виписати основні повноваження органів місцевого самоврядування на рівні Конституції та уникати запровадження делегування повноважень на будь-якому рівні.

Ст. 4 Європейської хартії місцевого самоврядування передбачає, що головні повноваження і функції місцевих властей визначаються конституцією або законом. Місцеві власті у межах закону мають повне право вільно вирішувати будь-яке питання, яке не вилучене із сфери їхньої компетенції і вирішення якого не доручено жодному іншому органу. Повноваження, якими наділяє місцева влада, як правило, мають бути повними і виключними. Вони не можуть скасовуватися чи обмежуватися іншим центральним або регіональним органом, якщо це не передбачено законом.

Крім того, знову пропонується у ст. 141 передбачити обрання голови обласної ради зі складу депутатів ради.

Однак доцільнішим вбачається запровадити обрання голів обласних рад територіальними громадами з метою відображення справжніх інтересів територіальних громад у відповідних обласних радах і створити з них другу палату парламенту під час запровадження двопалатної структури для безпосереднього представлення інтересів територіальних громад у Верховній Раді України. Такий підхід дасть змогу більшою мірою реалізувати децентралізацію органів державної влади.

Висновки. Аналіз цього питання показує, що думки і підходи учених-юристів, практиків є різноманітними, однак питання є надто важливе і потребує всебічного обговорення і врахування думок різних юридичних шкіл, практиків, політиків, громадських організацій та громадян. Так, зміни потрібні нам якнайшвидше, але без глибокого аналізу та врахування думок та пропозицій усього суспільства вони залишаться недосконалими.

Зміни не можна пропонувати відірвано від практики, зокрема не можна пропонувати ту чи іншу норму до Конституції, якщо відсутнє реальне бачення визначення відповідного питання на рівні законодавчому та підзаконному. Також не буде сприятливим внесення змін до Конституції України окремими частинами у різні періоди часу, як це пропонується зробити.

Є сподівання, що Конституційна комісія, утворена відповідно до Указу Президента № 119 від 3 березня 2015 року [6], яка вже розпочала свою роботу, стане тим майданчиком напрацювання виважених змін до Конституції України, який буде готовий до справді широкого всенародного предметного обговорення. Основною метою змін до Конституції України повинно бути закріплення на найвищому рівні положень щодо реального розвитку держави у напрямку реалізації і захисту прав громадян України в усіх сферах суспільного та державного життя.

1. Осятинський В. Твоя Конституція. – Варшава (Програмна ініціатива “Права людини і правосуддя” Міжнародного фонду “Відродження”). – 2014. – 123 с. 2. Проект закону України “Про внесення змін до Конституції України (щодо повноважень органів державної влади та місцевого самоврядування)” № 4178а від 26.06.2014 р. та № 1655-VII від 02.09.2014 р. –

[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>. 3. Актуальні проблеми конституційного права України: підруч. / за заг. ред. проф. А. Ю. Олійника – К.: “Центр учбової літератури”, 2013. – 554 с. 4. Європейська хартія місцевого самоврядування від 15 жовтня 1985 року. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>. 5. Закон України “Про місцеве самоврядування в Україні” від 21 травня 1997 року. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>. 6. Указ Президента України № 119 від 3 березня 2015 року “Про Конституційну Комісію”. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>.

НАШІ АВТОРИ

1. **БАЇК Оксана** – асистент кафедри цивільного права та процесу Навчально-наукового інституту права та психології Національного університету “Львівська політехніка”, кандидат юридичних наук.
2. **БАРАНЯК Володимир** – доцент кафедри кримінального права і процесу Навчально-наукового інституту права та психології Національного університету “Львівська політехніка”, кандидат хімічних наук.
3. **БЕК Уляна** – асистент кафедри цивільного права та процесу Навчально-наукового інституту права та психології Національного університету “Львівська політехніка”, кандидат юридичних наук.
4. **БОГІВ Ярина** – асистент кафедри конституційного та міжнародного права Навчально-наукового інституту права та психології Національного університету “Львівська політехніка”.
5. **БЛЮК Наталія** – старший лаборант кафедри цивільного права та процесу Навчально-наукового інституту права та психології Національного університету “Львівська політехніка”, кандидат юридичних наук.
6. **БОРТНИК Надія** – завідувач кафедри адміністративного та інформаційного права Навчально-наукового інституту права та психології Національного університету “Львівська політехніка”, доктор юридичних наук, професор.
7. **ВАСИЛІВ Соломія** – аспірант кафедри адміністративного та інформаційного права Навчально-наукового інституту права та психології Національного університету “Львівська політехніка”.
8. **ГАРАСИМІВ Тарас** – професор кафедри теорії та філософії права Навчально-наукового інституту права та психології Національного університету “Львівська політехніка”, доктор юридичних наук, професор.
9. **ГОЛЕНКО Ірина** – здобувач кафедри цивільно-правових дисциплін Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка.
10. **ГУЛА Лев** – професор кафедри кримінального права та процесу Навчально-наукового інституту права та психології Національного університету “Львівська політехніка”, доктор юридичних наук, професор.
11. **ГУМІН Олексій** – завідувач кафедри кримінального права та процесу Навчально-наукового інституту права та психології Національного університету “Львівська політехніка”, доктор юридичних наук, доцент.
12. **ДАШО Тарас** – доцент кафедри господарсько-правових дисциплін Львівського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук.
13. **ДОРОШ Марта** – здобувач кафедри адміністративного та інформаційного права Навчально-наукового інституту права та психології Національного університету “Львівська політехніка”.
14. **ДУТКО Альона** – доцент кафедри цивільно-правових дисциплін Львівського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук.
15. **ЄСИМОВ Сергій** – доцент кафедри адміністративного та інформаційного права Навчально-наукового інституту права та психології Національного університету “Львівська політехніка”, кандидат юридичних наук.
16. **ЖАРОВСЬКА Ірина** – доцент кафедри теорії та філософії права Навчально-наукового інституту права та психології Національного університету “Львівська політехніка”, доктор юридичних наук.
17. **ЗАРОСИЛО Володимир** – завідувач кафедри управління безпекою правоохоронної та антикорупційної діяльності інституту права ім. Володимира Великого МАУП, доктор юридичних наук, професор.
18. **ЗАХАРЧУК Олена** – доцент кафедри права Львівського інституту Міжрегіональної Академії управління персоналом, кандидат юридичних наук.
19. **ІВАХА Валерій** – декан факультету заочного навчання цивільних осіб Львівського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук.
20. **КАНЦІР Володимир** – професор кафедри кримінального права та процесу Навчально-наукового інституту права та психології Національного університету “Львівська політехніка”, доктор юридичних наук.
21. **КОВАЛІВ Мирослав** – завідувач кафедри адміністративно-правових дисциплін Львівського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, професор.
22. **КОВАЛЬ Віталій** – стажист адвоката.
23. **КОВАЛЬ Ігор** – асистент кафедри теорії та філософії права Навчально-наукового інституту права та психології Національного університету “Львівська політехніка”.
24. **КОВАЛЬЧУК Віталій** – завідувач кафедри конституційного та міжнародного права Навчально-наукового інституту права та психології Національного університету “Львівська політехніка”, доктор юридичних наук, професор.

25. **КОВАЛЬЧУК Олена** – доцент кафедри кримінального права та процесу Навчально-наукового інституту права та психології Національного університету “Львівська політехніка”, кандидат юридичних наук.
26. **КОЛИЧ Ольга** – асистент кафедри теорії та філософії права Навчально-наукового інституту права та психології Національного університету “Львівська політехніка”.
27. **КУРТА Євген** – доцент кафедри кримінально-правових дисциплін Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук.
28. **КУШПТ Володимир** – доцент кафедри кримінального права та процесу Навчально-наукового інституту права та психології Національного університету “Львівська політехніка”, кандидат юридичних наук.
29. **ЛЕСЬКО Наталія** – асистент кафедри адміністративного та інформаційного права Навчально-наукового інституту права та психології Національного університету “Львівська політехніка”.
30. **МАКАРЧУК Володимир** – завідувач кафедри історії держави і права Навчально-наукового інституту права та психології Національного університету “Львівська політехніка”, доктор юридичних наук, професор.
31. **МАЛАНІЙ Ольга** – здобувач кафедри теорії та історії держави і права Львівського державного університету внутрішніх справ, викладач Івано-Франківського державного коледжу технологій та бізнесу.
32. **МАЛЕТИЧ Мар’яна** – секретар судового засідання Львівського апеляційного адміністративного суду.
33. **МАРИСЮК Костянтин** – доцент кафедри кримінального права та процесу Навчально-наукового інституту права та психології Національного університету “Львівська політехніка”, доктор юридичних наук.
34. **МУРИНЕЦЬ Наталія** – аспірант кафедри теорії та філософії права Навчально-наукового інституту права та психології Національного університету “Львівська політехніка”.
35. **МАРИЧ Христина** – доцент кафедри цивільного права та процесу Навчально-наукового інституту права та психології Національного університету “Львівська політехніка”, кандидат юридичних наук.
36. **НАКОНЕЧНА Лілія** – асистент кафедри кримінального права та процесу Навчально-наукового інституту права та психології Національного університету “Львівська політехніка”.
37. **ОНИЩУК Ігор** – доцент кафедри теорії та історії держави і права Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького, кандидат юридичних наук.
38. **ОРТИНСЬКИЙ Володимир** – директор Навчально-наукового інституту права та психології Національного університету “Львівська політехніка”, доктор юридичних наук, професор.
39. **ОСТАПЕНКО Леонід** – асистент кафедри цивільного права та процесу Навчально-наукового інституту права та психології Національного університету “Львівська політехніка”.
40. **ОСТАПЕНКО Олексій** – заступник директора Навчально-наукового Інституту права та психології Національного університету “Львівська політехніка”, доктор юридичних наук, професор.
41. **ПАСТЕРНАК Вікторія** – доцент кафедри цивільно-правових дисциплін Львівського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук.
42. **ПАНЬОНКО Ігор** – завідувач кафедри цивільного права та процесу Навчально-наукового інституту права та психології Національного університету “Львівська політехніка”, кандидат юридичних наук, доцент.
43. **РОМЦІВ Олена** – асистент кафедри конституційного та міжнародного права Навчально-наукового інституту права та психології Національного університету “Львівська політехніка”.
44. **РЯШКО Василь** – доцент кафедри історії держави та права Навчально-наукового інституту права та психології Національного університету “Львівська політехніка”, кандидат історичних наук.
45. **СКОЧИЛЯС-ПАВЛІВ Ольга** – асистент кафедри адміністративного та інформаційного права Навчально-наукового інституту права та психології Національного університету “Львівська політехніка”, кандидат юридичних наук.
46. **СЛИВКА Степан** – завідувач кафедри теорії та філософії права Навчально-наукового інституту права та психології Національного університету “Львівська політехніка”, доктор юридичних наук, професор.
47. **СОРОКА Світлана** – доцент кафедри теорії кримінального права і процесу Навчально-наукового інституту права та психології Національного університету “Львівська політехніка”, кандидат юридичних наук.
48. **ТАРНАВСЬКА Мар’яна** – асистент кафедри цивільного права та процесу Навчально-наукового інституту права та психології Національного університету “Львівська політехніка”, кандидат юридичних наук.
49. **ЦЕБЕНКО Соломія** – асистент кафедри історії держави і права Навчально-наукового інституту права та психології Національного університету “Львівська політехніка”, кандидат юридичних наук.

50. **ЧАБАН Валентин** – професор кафедри адміністративного права та процесу Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент.
51. **ЧОРНОБАЙ Олена** – доцент кафедри теорії та філософії права Навчально-наукового інституту права та психології Національного університету “Львівська політехніка”, кандидат юридичних наук.
52. **ШАБЕЛЬКО Назарій** – студент Навчально-наукового інституту права та психології Національного університету “Львівська політехніка”.
53. **ШАЙ Роман** – асистент кафедри теорії та філософії права Навчально-наукового інституту права та психології Національного університету “Львівська політехніка”, кандидат юридичних наук.
54. **ХАРАХАЛІЛЬ Еліна** – студентка Навчально-наукового інституту права та психології Національного університету “Львівська політехніка”.
55. **ЯКИМОВА Світлана** – доцент кафедри кримінального права та процесу Навчально-наукового інституту права та психології Національного університету “Львівська політехніка”, кандидат юридичних наук.
56. **ЯРМОЛ Лілія** – доцент кафедри теорії та філософії права Навчально-наукового інституту права та психології Національного університету “Львівська політехніка”, кандидат юридичних наук.

ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ СТАТЕЙ НАУКОВИХ ФАХОВИХ ВИДАНЬ

Структура статті повинна відповідати вимогам ВАК України і складатися з таких частин:

1. Постановка проблеми.
2. Аналіз останніх досліджень та публікацій.
3. Формулювання цілі статті.
4. Виклад основного матеріалу.
5. Висновки.
6. Список літератури (згідно з ДСТУ ГОСТ 7.1:2006).

Індекс УДК (Універсальної десятикової класифікації) друкують окремим рядком у верхньому правому кутку.

Анотацію українською, англійською та російською мовами подають перед текстом статті.

Після анотації ОБОВ'ЯЗКОВО вказують ключові слова кожною мовою.

Вимоги до електронних версій рукописів статей

Електронні версії рукописів статей подають у редколегію Вісника в електронній формі разом із роздруком на стандартному аркуші паперу форматом А4. Файли записують два рази – оригінал і копію.

Тексти статей набирають у текстовому редакторі *Microsoft Word 97, Word XP, Word 2003*, відповідно до таких вимог:

1. Формат видання А4 (210×297 мм).

- відступи: ліворуч – 1,8 см, праворуч – 2,5 см, зверху – 2 см, знизу – 2,7 см; до верхнього колонтитула – 1,25 см, до нижнього – 1,6 см;

- колонцифра нижня, по центру сторінки.

2. Основний текст: гарнітура *Times New Roman*, шрифт – кегль 11. Відступ першого рядка – 1 см. Міжрядковий інтервал – 1,1. Виключка за форматом.

3. Рубрикація.

У першому рядку праворуч вказують УДК(п/ж); у кожному наступному рядку:

- авторів вказують через кому та пробіл (п/ж), виключка – вправо (українською, англійською та російською мовами). Ініціали авторів відокремлюються один від одного пробілом;

- назва та адреса організації, в якій працює автор, виключка – вправо;

- назва статті українською, англійською та російською мовами – *Times*, 14, великими літерами, п/ж, п/ц;

- знак “©”, ім'я і прізвище автора і співавторів (курсив), виключка – вліво;

- анотації українською, англійською та російською мовами (не більше ніж 60 слів) (п/ж, відступ зліва – 1 см, відступ першого рядка – 1 см);

- ключові слова (не більше ніж 8 слів) (п/ж, відступ зліва – 1 см, відступ першого рядка – 1 см);

- підзаголовки у статтях – *Times New Roman*, 11, малими літерами, п/ж.

4. Рисунки та графіки у статтю вставляють врозріз до сторінки – залежно від розміру.

Підрисунковий підпис *Times New Roman*, 10, накреслення світле, курсивом. Усі рисунки та графіки виконують у вигляді окремих об'єктів за розмірами, які відповідають параметрам сторінки. Рисунки підписують і нумерують (якщо їх більше ніж один) під рисунком, по центру тексту (скорочення: Рис. номер).

Рисунки форматів *.tif, *.psd, *.jpg (роздільна здатність, не менша, ніж за 300 dpi) імпортується у файл Word за допомогою меню: *Вставка/Рисунок*. Чорно-білі ілюстрації – Grayscale, кольорові – CMYK Color. Окремо подаються файли рисунків. Чорно-білі рисунки, створені у програмах *Excel, Visio Drawing, WordPad, CorelDRAW*, імпортується у файл Word за допомогою меню: *Вставка/Об'єкт*, щоб забезпечити можливість трансформації, кольорові – переводяться у формат *.tif, *.psd, *.jpg (300 dpi, CMYK Color) (файли додаються окремо).

Рисунки, створені за допомогою засобів Word, групуються та повинні бути доступними для виправлення.

Можливість друку кольорових ілюстрацій необхідно узгодити з редакційною колегією Вісника.

5. Таблиці подають як окремі об'єкти у форматі *MS Excel* або у *MS Word* з розмірами, приведеними до сторінки складання. Перед таблицею вказують нумераційний заголовок (наприклад, Таблиця 1) – 11 кеглем, по правому краю таблиці, накреслення світле, курсивом. Основний текст таблиці (у графах) подається 10 кеглем. Назви таблиць розміщують по центру сторінки 11 кеглем, накреслення п/ж, пряме.

7. Література: гарнітура *Times New Roman*, кегль 11, курсив.

8. Нумерацію сторінок ставлять внизу сторінки по центру.